

Εθνικό και
Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο
Αθηνών

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε.

ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Καλογιάννης Δημήτριος (ΑΜ: 16910)

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης

ΠΜΣ "Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές"

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπων Καθηγητής: Τσάκωνας Παναγιώτης

Αθήνα

Σεπτέμβριος 2017

Καλογιάννης Δημήτριος

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του ΕΚΠΑ.

Copyright © 2017 by Dimitrios Kalogiannis. All rights reserved.

All text on this dissertation, except where otherwise noted, is the property of the aforementioned writer and it is protected by national and international copyright and trademark laws. The text of this paper may not be copied, translated or distributed in any manner (electronic, web or printed) without the prior written consent of the writer, with the exception of properly-attributed quotations and other "fair use" exemptions provided for under copyright law. Please acknowledge Dimitrios Kalogiannis and National and Kapodistrian University of Athens when citing or linking to this dissertation.

Copyright of the texts and other materials in different section of this paper remains with their respective authors and publishers. These essays may not be reproduced or reposted without the prior written consent of their authors.

All views and conclusions that are included in this paper express the personal views of the author and do not represent the official position of UoA to the implemented issues.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

A/A	ΕΝΟΤΗΤΕΣ	Σελ.
1.	Εισαγωγή	
1.1	Εισαγωγικά περί EU Global Strategy και Υπόθεση Εργασίας	7
1.2	Σύντομη Ιστορική Αναδρομή	8
2.	Ανάλυση του Θεσμικού Κειμένου της EUGS	
2.1	Δομή και Διάρθρωση	11
2.2	Οι Προσδοκίες της EUGS	13
3.	Δυνατότητες και Προϋποθέσεις Εφαρμογής της EUGS	
3.1	Ήπια και Σκληρή Ισχύς ως Πυλώνες της EUGS	19
3.2	Η Δυναμική της Παγκόσμιας Στρατηγικής	20
4.	Η Επιχειρησιακή Διάσταση της EUGS	
4.1	ΚΕΠΠΑ και Παγκόσμια Στρατηγική	23
4.2	Εργαλεία Επιχειρησιακής Εφαρμογής της Παγκόσμιας Στρατηγικής	24
5.	Συμπεράσματα	29
6.	Βιβλιογραφία	35

1. Εισαγωγή

1.1 Εισαγωγικά περί EU Global Strategy και Υπόθεση Εργασίας

Στις 28 Ιουνίου 2016, η Ύπατος Εκπρόσωπος για τις Εξωτερικές Υποθέσεις και την Πολιτική Ασφάλειας και Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Federica Mogherini, παρουσίασε επισήμως το κείμενο της «Παγκόσμιας Στρατηγικής της ΕΕ για την Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Ασφάλειας¹» ενώπιον των επικεφαλής των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων στο έκτακτο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο² που ήταν αφιερωμένο, σε μεγάλο βαθμό, στο αποτέλεσμα του βρετανικού δημοψηφίσματος για αποχώρηση της Μ. Βρετανίας από την ΕΕ.

Η παγκόσμια στρατηγική της ΕΕ (EUGS) αντιπροσωπεύει το αποτέλεσμα μιας διετούς διαδικασίας, η οποία είχε ως σημείο εκκίνησης τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Δεκέμβριο του 2013³ και συντονίστηκε από το επιτελείο της Mogherini και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (EYED). Όλα αυτά πραγματοποιήθηκαν με τη διεξαγωγή εκτεταμένων διαβουλεύσεων με τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ (ιδίως με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Κοινοβούλιο), με ευρωπαίους εμπειρογνώμονες και με εκπροσώπους τρίτων χωρών.

Η ανάγκη για μία εκ βαθέων ανάλυση του περιφερειακού και παγκόσμιου στρατηγικού τοπίου που περιβάλλει την Ευρώπη ήταν στην πραγματικότητα σε μεγάλο βαθμό αναγκαία και ζωτικής σημασίας. Το ευρύτερο πλαίσιο αποτελούνταν από πολύ-επίπεδες προκλήσεις πολύπλοκης φύσεως που απαιτούσαν ειδικό χειρισμό και άμεση αντιμετώπιση:

- Ένα επιδεινούμενο γεωπολιτικό περιβάλλον στη γειτονιά της Νότιας και Ανατολικής Ευρώπης με κοινωνικό-πολιτικές αναταραχές σε περιοχές «στρατηγικής εγγύτητας» όπως η Β. Αφρική, η Μ. Ανατολή και η περιοχή του Maghreb.
- Η άνοδος των διακρατικών προκλήσεων όπως η ισλαμιστική τρομοκρατία, η κλιματική αλλαγή και οι συχνές κυβερνο-επιθέσεις.
- Η κρίση του ευρωπαϊκού σχεδίου ενοποίησης, με την άνοδο του ευρω-σκεπτικισμού σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

¹ Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. (2016). [online] Brussels. Available at: https://eeas.europa.eu/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf [Accessed 11 Jan. 2017].

² <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2016/06/28-29/>

³ EUROPEAN COUNCIL (2013). Part I paragraphs 1-22 of the European Council conclusions (already adopted).. [online] Brussels. Available at: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/140214.pdf [Accessed 28 Jul. 2017].

Όλα συνέτειναν προς μία τραγική διαπίστωση. Το παρηγορητικό ξεκίνημα του κειμένου της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας του 2003 φαινόταν πια ουτοπικό και αβάσιμο: «Η Ευρώπη δεν ήταν ποτέ τόσο ευημερούσα, τόσο ασφαλής, ούτε τόσο ελεύθερη».

Μέσω, λοιπόν, της παρούσας εργασίας θα επιχειρήσω μία αρχική ανάλυση του περιεχομένου της νέας EU Global Strategy. Πιο συγκεκριμένα, θα διερευνηθούν οι προσδοκίες και οι δυνατότητες που περιλαμβάνονται και περιγράφονται στην Παγκόσμια Στρατηγική και θα αναλυθεί η επιχειρησιακή διάσταση της νέας Στρατηγικής και το πώς αυτή επηρεάζει τη διαμόρφωση της ΚΕΠΠΑ και ειδικότερα του επιχειρησιακού της βραχίονα, της ΚΠΑΑ, στην προσπάθεια για την αμυντική ενοποίηση της ΕΕ.

Σε αυτό το σημείο, οφείλω να διευκρινίσω ότι η νέα Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ αποτελεί ένα νεότευκτο θεσμικό κείμενο με διαδικασίες, αναφορές και πρακτικές που δεν έχουν ακόμα εφαρμοσθεί στο 100% και ως εκ τούτου δεν δύνανται να αναλυθούν στο βαθμό και στην ένταση που θα επιθυμούσα. Παράλληλα, η διεθνής βιβλιογραφία επί του θέματος είναι εξαιρετικά περιορισμένη και για το λόγο αυτό ανατρέχω σε πηγές βιβλιογραφίας όπως είναι οι επίσημες δηλώσεις/εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς και αναλύσεις/μελέτες διάφορων think tanks και Ινστιτούτων.

1.2 Σύντομη Ιστορική Αναδρομή

Η EU Global Strategy αποτελεί συνέχεια της Πολιτικής Ασφαλείας (European Security Strategy) που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Δεκέμβριο του 2003. Η αμερικανική εισβολή στο Ιράκ στις 19 Μαρτίου 2003, στα πλαίσια του Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας, αποτέλεσε ένα σημείο κλειδί για την ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική. Η ΕΕ παρουσιάστηκε διχασμένη και ασύμφωνη, χωρίς να υιοθετήσει η ίδια μία κοινή εκτίμηση της απειλής. Με αυτόν τον τρόπο η Ένωση αντιλήφθηκε ότι απαιτείται ένα κοινό πλαίσιο για την πολιτική που θα εφαρμόζεται, μέσα στο σύγχρονο και ρευστό διεθνές περιβάλλον. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης τον Ιούνιο του 2003⁴ υπήρξε το σημείο εκκίνησης για τον καθορισμό αυτού του πλαισίου, που εκφράστηκε μέσω της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας – ΕΣΑ (European Security Strategy – ESS) και στην ουσία ήταν μία έκθεση του Υπατου Εκπροσώπου Javier Solana με τίτλο «A SECURE EUROPE IN A BETTER

⁴ THESSALONIKI EUROPEAN COUNCIL 19 AND 20 JUNE 2003 - PRESIDENCY CONCLUSIONS. (2003). POLGEN 55 - 11638/03. [online] Brussels: Council of the European Union. Available at: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11638-2003-INIT/en/pdf> [Accessed 11 Aug. 2017].

WORLD»⁵. Στην ουσία το συγκεκριμένο κείμενο περιγράφει ένα σαφές στρατηγικό πλαίσιο το οποίο θα δύναται να διαμορφώσει και να κατευθύνει συντονισμένα και ομόφωνα την ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας στα επόμενα χρόνια.

Στις 11 Μαρτίου 2003 τελειοποιήθηκαν και οργανώθηκαν σε ένα ενιαίο πακέτο συμφωνιών όλοι οι πρότεροι διακανονισμοί συνεργασίας που είχαν γίνει μεταξύ NATO και ΕΕ. Η σχετική διαδικασία που ξεκίνησε να υλοποιείται από το 1996 στο Βερολίνο αφορούσε τον καθορισμό μίας ειδικής ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας⁶ και την εδραίωση μίας στρατηγικής συνεργασίας μεταξύ ΕΕ και NATO. Όλα τα παραπάνω συγκεντρώθηκαν και τυποποιήθηκαν σε αυτό που ονομάστηκε «Συμφωνία Πλαισίου Εργασίας – Framework Agreement⁷» ή πιο γνωστή ως «Berlin Plus Agreements» και περιελάμβανε:

- Πρόσβαση της ΕΕ στις δυνατότητες επιχειρησιακού σχεδιασμού του NATO, με σκοπό το στρατιωτικό σχεδιασμό των αποστολών της Ένωσης.
- Δημιουργία μίας «περιουσιακής» λίστας με τα μέσα και τις δυνατότητες του NATO που θα μπορούσαν να είναι διαθέσιμα στην ΕΕ για τη διεξαγωγή των δικών της αποστολών.
- Αναγνώριση του φάσματος των επιλογών Ευρωπαϊκής Διοίκησης για τις αποστολές της ΕΕ, ενισχύοντας έτσι το ρόλο του DSACEUR (Deputy Supreme Allied Commander in Europe – Υποδιοικητής των Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης) που είναι πάντοτε Ευρωπαίος, ούτως ώστε να δοθεί σ' αυτόν η δυνατότητα να ασκήσει πλήρως και αποτελεσματικά τα ευρωπαϊκά του καθήκοντα.
- Την περαιτέρω προσαρμογή του συστήματος αμυντικού σχεδιασμού του NATO, με σκοπό την πληρέστερη ενσωμάτωση των δυνατοτήτων διάθεσης δυνάμεων για επιχειρήσεις της Ένωσης.
- Συμφωνία ΕΕ-NATO για την ανταλλαγή διαβαθμισμένων πληροφοριών υπό συγκεκριμένα πρωτόκολλα ασφάλειας.
- Θέσπιση διαδικασιών για την αποδέσμευση, τον έλεγχο και τη χρήση των μέσων και των δυνατοτήτων του NATO.

⁵ Solana, J. (2003). A SECURE EUROPE IN A BETTER WORLD. Available at:

<https://europa.eu/globalstrategy/en/european-security-strategy-secure-europe-better-world>

⁶ NATO. (1998). "A European Security and Defence Identity within NATO" Remarks. [online] Available at: http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_26119.htm?selectedLocale=en [Accessed 22 Jul. 2017].

⁷ EEAS - European External Action Service. (2016). Shaping of a Common Security and Defence Policy - EEAS - European External Action Service - European Commission. [online] Available at: https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5388/shaping-of-a-common-security-and-defence-policy-_en [Accessed 2 Aug. 2017].

- Συμφωνία ΕΕ-NATO περί συμβουλευτικών διαδικασιών με φόντο τις επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων της ΕΕ με παράλληλη χρήση των μέσων και των δυνατοτήτων του NATO.

Οι παραπάνω συμφωνίες βρήκαν σύντομα πεδίο εφαρμογής σε διάφορες επιχειρήσεις της ΕΕ, όπως την επιχείρηση CONCORDIA⁸ στα Σκόπια και ALTHEA⁹ στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Το σημαντικότερο όμως που απορρέει από αυτό το πλαίσιο συνεργασίας είναι η συνολική ανάπτυξη της στρατηγικής σύμπραξης NATO-ΕΕ και η εμφάνιση της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας ως το κοινό έδαφος για τις στρατηγικές σχέσεις ΕΕ-ΗΠΑ. Έτσι, το NATO και η ΕΕ συνεργάζονται πιο στενά και πιο αποτελεσματικά για την αποτροπή και την ειρηνική επίλυση των κρίσεων και των πολεμικών συρράξεων όχι μόνο στα ευρωπαϊκά εδάφη αλλά και ανά την υφήλιο. Σύντομα όμως, η ΕΕ βρέθηκε προ τετελεσμένων γεγονότων, αδυνατώντας να εφαρμόσει αποτελεσματικά τις προαναφερθείσες συμφωνίες.

Η ανάγκη για αναδιάρθρωση των υπαρχόντων δομών και η αλλαγή στις προτεραιότητες, οδήγησαν την Ένωση να αναθεωρήσει και να επανεκτιμήσει τη διεθνή στρατηγική της, ανοίγοντας το δρόμο για την υιοθέτηση της EU Global Strategy (EUGS) τον Ιούνιο του 2016, υπό την εισήγηση της Υπατου Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Ασφάλειας κας. Federica Mogherini.

⁸ http://www.eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/concordia/index_en.htm

⁹ http://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/althea-bih/pdf/factsheet_eufor_althea_en.pdf

2. Ανάλυση του Θεσμικού Κειμένου της EUGS

2.1 Δομή και Διάρθρωση

Η EUGS αποτελεί ένα κείμενο έκτασης 56 σελίδων και διαρθρώνεται γύρω από 4 βασικά σημεία:

- 1) Την καταγραφή των αξιών και των συμφερόντων της ΕΕ και των πολιτών της, δηλαδή της ειρήνης και της ασφάλειας, της ευημερίας, της δημοκρατίας και μιας διεθνούς τάξης που βασίζεται σε κανόνες, την οποία η ΕΕ στοχεύει να προωθήσει τόσο στην Ευρώπη όσο και στο διεθνές σκηνικό.
- 2) Αναγνωρίζοντας την εγγενή δυσκολία εξισορρόπησης του πραγματικού και του ιδεατού στη συμπεριφορά της ΕΕ ως προς την εξωτερική της πολιτική, η Παγκόσμια Στρατηγική ορίζει ως βασικό οδηγό της εξωτερικής της δράσης τον «κανονιστικό πραγματισμό – principled pragmatism», βασισμένο στις αρχές της ενότητας, της δέσμευσης, της ευθύνης και της εταιρικής σχέσης.
- 3) Στη συνέχεια ορίζει τις πέντε προτεραιότητες της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας της ΕΕ. Πρώτον, η ασφάλεια της ίδιας της Ένωσης, εστιάζοντας στις πολιτικές ασφάλειας και άμυνας, στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, στην κυβερνοασφάλεια, στην ενεργειακή ασφάλεια και στις στρατηγικές επικοινωνίες. Δεύτερον, η κρατική και κοινωνική ανθεκτικότητα (resilience) στην περιοχή της Ανατολικής και Νότιας Ευρώπης και καλύπτει μια γεωγραφική περίμετρο που οριοθετείται από τα Δυτικά Βαλκάνια και την Αφρική ως την Κεντρική και ΝΑ Ασία και περιλαμβάνει μια βιώσιμη πολιτική διεύρυνσης, στρατηγική προτεραιότητα στις σχέσεις καλής γειτονίας, πολύπλευρη προσέγγιση σχετικά με την ανθεκτικότητα (σ.σ.: βλ. παρακάτω για λεπτομέρειες) των όμορων περιοχών και μια αποτελεσματικότερη μεταναστευτική πολιτική που επικεντρώνεται στις χώρες προέλευσης και διέλευσης των μεταναστών και των προσφύγων. Τρίτον, μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της ΕΕ για τις συγκρούσεις και τις κρίσεις που βασίζεται στην προληπτική ειρήνη (pre-emptive peace), την ασφάλεια και τη σταθεροποίηση, τη διευθέτηση των συγκρούσεων και τη διασφάλιση της «πολιτικής οικονομίας» μέσω της παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας και της προστασίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Τέταρτον, μια ευέλικτη περιφερειακή συνεργασία που θα περιλαμβάνει το σύνολο των περιοχών ενδιαφέροντος της ΕΕ και η οποία θα δύναται να διασφαλίσει τη σταθερότητα και την ασφάλεια της Ένωσης. Κύρια επιδίωξη είναι η αντιστάθμιση της ρωσικής επιθετικότητας στην Ουκρανία και η επιλεκτική δέσμευση σε άλλους παγκόσμιους και περιφερειακούς τομείς ζητημάτων, όπως η ειρήνευση και η ευημερία της ΝΑ Μεσογείου, της Μέσης

Ανατολής και της Αφρικής, η επαναπροσέγγιση και η παγίωση σταθερότερων και αποτελεσματικότερων πρακτικών συνεργασίας με την άλλη πλευρά του Ατλαντικού, την οικονομική και εμπορική σύνδεση με την Ασία και τέλος τη συνέχιση της προστασίας των Αρκτικών περιοχών. Τέλος, ως πέμπτη προτεραιότητα θέτει μια ανανεωμένη δέσμευση για ένα πολυμερές και βασισμένο σε κανόνες, σύστημα παγκόσμιας διακυβέρνησης, που θα καθοδηγείται από τις ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις, την υποστήριξη των Διεθνών Οργανισμών και Συμφωνιών για την επίλυση κρίσεων, την εκπόνηση φιλόδοξων σχεδίων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και τη δέσμευση για προαγωγή της βιώσιμης/πράσινης ανάπτυξης, την εμπάθυνση και διεύρυνση των οικονομικών μεγεθών της ΕΕ μέσω θεσμικών αλλαγών και ανοιχτών πρακτικών, την ανάπτυξη πρωτοπόρων τεχνικών και διαδικασιών στους τομείς της Ψηφιακής Πολιτικής, του Διαστήματος, της Ενέργειας, της Υγείας και της Επιστήμης και την ανάγκη για διεθνή συνεργασία σε όλο το φάσμα της διεθνούς διακυβέρνησης με σκοπό τη διεθνή ανάπτυξη και ευημερία και την καταπολέμηση του εξτρεμισμού και της τρομοκρατίας.

4) Στο τελευταίο μέρος του κειμένου της Παγκόσμιας Στρατηγικής της ΕΕ γίνεται λόγος για την προσπάθεια να μεταφραστεί αυτό το όραμα σε δράση, μέσω της συλλογικής επένδυσης στην αξιοπιστία της ΕΕ, και κυρίως μέσω των αυξημένων δυνατοτήτων άμυνας και ασφάλειας, της έγκαιρης και αποτελεσματικής απόκρισης και των δραστικότερων διπλωματικών μέσων, προάγοντας την ασφάλεια και την ανάπτυξη. Η προσπάθεια για μετουσίωση της EUGS σε απτές πολιτικές θα βασίζεται, σύμφωνα πάντα με το κείμενο, σε θεσμικές και πολιτικές καινοτομίες, αναβάθμιση του ρόλου της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης (EYED) και σε βελτίωση των δεσμών μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών δρώντων της ΕΕ ούτως ώστε η «συνολική προσέγγιση» της ΕΕ να εφαρμόζεται αυτούσια και εποικοδομητικά σε συγκρούσεις και κρίσεις όπως για παράδειγμα η συμφωνία για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν και το έντονο φαινόμενο της μετανάστευσης και της ισλαμιστικής τρομοκρατίας.

2.2 Οι Προσδοκίες της EUGS

Τα τελευταία χρόνια το περιβάλλον ασφάλειας της ΕΕ έχει αλλάξει δραματικά, αλλάζοντας ταυτόχρονα τις ισορροπίες στα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης και τη φύση των απειλών που καλείται να αντιμετωπίσει. Το τελικό κείμενο που κατέθεσε η Mogherini περιγράφει το πώς βλέπει η Ένωση το τρέχον περιβάλλον ασφαλείας και πώς σχεδιάζει να κινηθεί ούτως ώστε να διασφαλίσει την αποτελεσματικότητα της Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας και εν γένει την επιβίωση της ίδιας της Ευρωπαϊκής ένωσης. Η ανάγκη για μία ουσιαστική προσέγγιση και κατανόηση των απειλών ασφαλείας¹⁰ είναι ο βασικός λόγος πίσω από την κατάθεση της νέας EU Global Strategy.

Μέσω της νέας στρατηγικής η ΕΕ ευελπιστεί ότι θα μπορέσει να αποκτήσει μακροπρόθεσμη στρατηγική σκέψη και να συνδυάσει τις ελπίδες και τις δράσεις όλων των κρατών μελών κάτω από μία ενιαία πολιτική. Ωστόσο, ο ρόλος της ΕΕ, δεδομένων των νέων ισορροπιών είναι υπό αμφισβήτηση και συζητήσιμος. Η Ένωση, απαιτείται να επιτύχει συγκεκριμένους στόχους, να επιδείξει την ικανότητά της να προσαρμόζεται στις εξελίξεις και να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις προκλήσεις αποσταθεροποίησης που προκύπτουν.

Η πιο σημαντική ιδέα που ώθησε στην μετεξέλιξη¹¹ της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας του 2003 στην EU Global Strategy του 2016, είναι η ιδέα της ενότητας, η οποία υπονοεί την ανάγκη ανάδειξης μίας πραγματικά Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής που θα εκφράζει το σύνολο των κρατών μελών και των ευρωπαϊκών θεσμών. Εξάλλου, είναι συνήθης πρακτική πολλών Ευρωπαίων ηγετών να επιδεικνύουν διαφορετικές προσεγγίσεις και αντιδράσεις σε διεθνή ζητήματα, ανάλογα με τα εθνικά συμφέροντα ή την προϊστορία των διμερών σχέσεων. Ως αποτέλεσμα, γίνεται εξαιρετικά δύσκολη να βρεθεί μία κοινή θέση σε καίρια ζητήματα, υποσκάπτοντας τη θεμελιώδη ουσία της ενότητας και της αλληλεγγύης.

Ένα άλλο σημαντικό θέμα με καταλυτική συμβολή στην ανάπτυξη της νέας στρατηγικής της ΕΕ είναι η ασφάλεια της ίδιας της Ένωσης. Η Ευρώπη έχει χρέος να διαφυλάξει και να προστατέψει τους λαούς της, τις αξίες της και τον τρόπο ζωής της¹². Για να το επιτύχει αυτό, η ΕΕ οφείλει να αναλάβει την ευθύνη να συνεργαστεί με όλα τα κράτη

¹⁰ Auer, S. (2017). Ten Global Challenges to Europe's Foreign Policy - Concluding Remarks at the Dahrendorf Symposium 2016. *Global Policy*, 8, pp.106-108.

¹¹ Mälksoo, M. (2016). From the ESS to the EU Global Strategy: external policy, internal purpose. *Contemporary Security Policy*, [online] 37(3), pp.374-388. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/13523260.2016.1238245> [Accessed 10 Jul. 2017].

¹² Hollis, S. (2010). The necessity of protection: Transgovernmental networks and EU security governance. *Cooperation and Conflict*, [online] 45(3), pp.312-330. Available at: <http://www.societalsecurity.eu/uploads/312-330%20CAC-378071.pdf> [Accessed 8 Aug. 2017].

μέλη, να διαμορφώσει το πολιτικό πλαίσιο που θα διαχειριστεί τα ζητήματα ασφάλειας και να ενισχύσει τις δυνατότητες στρατιωτικής συνεργασίας.

Ένα τρίτο ζήτημα που επιβάλλει τη διαμόρφωση μίας πιο ενεργής Παγκόσμιας Στρατηγικής είναι η διασφάλιση της πολιτικό-οικονομικής σταθερότητας και της κοινωνικής ευημερίας στην περιφέρεια της ΕΕ¹³. Η περιφερειακή αποσταθεροποίηση και η έξαρση της βίας υπονομεύει την ασφάλεια της ίδιας της Ένωσης και εντείνει το αίσθημα ανασφάλειας στις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Η Ένωση πρέπει να δημιουργήσει ένα τόξο φιλίας και συνεργασίας γύρω της, αξιοποιώντας την εμπειρία της σε ειρηνευτικές διαδικασίες και να αναπτύξει μία ολοκληρωμένη προσέγγιση σε θέματα διαχείρισης συγκρούσεων και κρίσεων. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη όλες οι διαστάσεις των συγκρούσεων (ασφάλεια, οικονομία, διακυβέρνηση) και όλα τα εξελικτικά στάδια των συγκρούσεων (αποτροπή, επίλυση και σταθεροποίηση).

Το στοίχημα που καλείται να κερδίσει η ΕΕ είναι η διεκπεραίωση των θεμάτων της ατζέντας της παγκόσμιας διακυβέρνησης στον 21ο αιώνα. Η ΕΕ, και επίσημα πλέον μέσα από το νέο θεσμικό κείμενο στρατηγικής, κατανοεί ότι είναι σχεδόν αδύνατον χωρίς παγκόσμια κανονιστικά πλαίσια να επιτευχθεί η ασφάλεια και η σταθερότητα. Ο ρόλος του Διεθνούς Δικαίου, της αειφόρου ανάπτυξης, των Διεθνών Οργανισμών και Θεσμών (όπως ο ΟΗΕ ή το ΔΝΤ) έχει αναγνωριστεί από την Ένωση ως εξαιρετικά σημαντικός και απαραίτητος στη διαμόρφωση της παγκόσμιας διακυβέρνησης, με ανάγκη αναδιαμόρφωσης των δομών λειτουργίας τους για να επιτευχθεί μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Η ενσωμάτωση περαιτέρω στρατηγικών προτεραιοτήτων θα τονώσει την ευελιξία και θα διευκολύνει τη λήψη ολοκληρωμένων και συνεκτικών προσεγγίσεων στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, που θα σημάνει τη δημιουργία μιας πιο αποτελεσματικής Ένωσης με πραγματικά λειτουργική εξωτερική πολιτική.

Η EUGS καταδεικνύει το γεγονός ότι η ΕΕ οφείλει να επικεντρωθεί στην ενίσχυση τόσο των διακυβερνητικών δομών όσο και στην κοινωνία της συνεκτικότητας, η οποία περιλαμβάνει την στήριξη της λειτουργικής διακυβέρνησης, της λογοδοσίας και του ελέγχου των εξουσιών και την ενίσχυση των δεσμών με την κοινωνία των πολιτών. Επιπλέον, υιοθετώντας μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στη διαχείριση των περιφερειακών συγκρούσεων και κρίσεων θα ενισχύσει την ικανότητα της ΕΕ να αντιμετωπίζει τις

¹³ Zwitter, A. and Kettle, L. (2015). Prognosis and Strategic Planning for European Foreign and Security Policy. Working Paper 82 / July 2015. [online] Wien: Austrian Institute for International Affairs (oiip), pp.16-18. Available at: http://www.oiip.ac.at/fileadmin/Unterlagen/Dateien/Publikationen/Arbeitspapiere/AP_82_Global_Strategy_Choices.pdf [Accessed 19 Aug. 2017].

πολλαπλές διαστάσεις και τα στάδια των κύκλων της σύγκρουσης. Ανακύπτει, λοιπόν, το ζήτημα της ενίσχυσης της εσωτερικής επικοινωνίας και συνεργασίας που θα δώσει την εικόνα προς τα έξω μιας πιο συντονισμένης και οργανωμένης Ένωσης. Φλέγοντα και ακανθώδη θέματα όπως η τρομοκρατία, ο βίαιος εξτρεμισμός, η μετανάστευση, η βιώσιμη (πράσινη) ανάπτυξη και η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο (cyber security) μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο με μια κοινή προσέγγιση, χωρίς να γίνεται διάκριση μεταξύ «εσωτερικών» και «εξωτερικών» ζητημάτων. Πολλά θέματα είναι τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά, και μπορούν να αντιμετωπιστούν καλύτερα με τη βελτιστοποίηση των συνεργιών και τη διασφάλιση της συνοχής μεταξύ των πολιτικών και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ.

Προς το τέλος του κειμένου στρατηγικής δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην ανάγκη για επικαιροποίηση των υφιστάμενων στρατηγικών και στην προετοιμασία νέων, για να ανταποκριθεί πιο αποτελεσματικά η ΕΕ σε ένα πολύπλοκο και συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο. Η Παγκόσμια Στρατηγική κάνει σαφές το ότι θα πρέπει η ευελιξία και η προσαρμοστικότητα να εμπεριέχονται και να αντικατοπτρίζονται σε όλους τους τομείς ζητημάτων της στρατηγικής συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένων τομέων όπως η κλιματική διπλωματία, η ενεργειακή διπλωματία, η οικονομική διπλωματία και η πολιτιστική διπλωματία. Για παράδειγμα, τονίζεται στο κείμενο της EUGS η σημασία στην υλοποίηση παράλληλων δράσεων της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης (EEAS), κάτι που επιβεβαιώνεται και μέσω της έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Council conclusions on culture in the EU's external relations with a focus on culture in development cooperation¹⁴».

Το κείμενο της Παγκόσμιας Στρατηγικής της ΕΕ τονίζει τη δέσμευση της Ένωσης για πολυμέρεια με σκοπό να προωθήσει μια πολιτική που βασίζεται σε ξεκάθαρους και κοινά αποδεκτούς κανόνες για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων. Είναι σημαντικό να προβληθεί μια συνεκτική εικόνα της ΕΕ και των βασικών αξιών της ούτως ώστε να ενισχυθεί η Δημόσια Διπλωματία σε ένα πιο διασυνδεδεμένο κόσμο, με τη συμμετοχή κρατικών και μη κρατικών εταίρων, καθώς και με την ενοποίηση των προσπαθειών της δημόσιας διπλωματίας της ΕΕ. Ένα σημαντικό κομμάτι της Δημόσιας Διπλωματίας της ΕΕ είναι η προώθηση προγραμμάτων όπως το Horizon 2020¹⁵, το οποίο είναι ένα πρόγραμμα έρευνας και

¹⁴ Council conclusions on culture in the EU's external relations with a focus on culture in development cooperation - Council conclusions (24 November 2015). (2015). CULT 85, RELEX 957, DEVGEN 235. [online] Brussels: Council of the European Union. Available at: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14443-2015-INIT/en/pdf> [Accessed 30 Jun. 2017].

¹⁵ Directorate-General for Research and Innovation / Directorate A – Policy Development & Coordination / Unit A.1 – Internal & External communication (2014). HORIZON 2020 in brief - The EU Framework Programme for Research & Innovation. Research and Innovation. [online] Brussels: EUROPEAN COMMISSION. Available at:

καινοτομίας πολλών δισεκατομμυρίων ευρώ, με χρηματοδότηση από την ίδια την ΕΕ, που επικεντρώνεται στην υψηλή επιστήμη, τη βιομηχανική υπεροχή και την αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων. Επιπλέον, για να εξασφαλιστεί ότι θα συμπεριλαμβάνονται στο σχεδιασμό της ΕΕ ένα ευρύ φάσμα απόψεων, η EUGS υπενθυμίζει διακριτικά ότι όλες οι προς εκτέλεση πολιτικές θα οφείλουν να βασίζονται σε στοιχεία και αναλύσεις που θα προκύπτουν από εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς και της παγκόσμιας ερευνητικής κοινότητας, ενισχύοντας έτσι την αξιοπιστία, τον έλεγχο και την ανατροφοδότηση της διαδικασίας εφαρμογής αυτών. Οι στόχοι της αειφόρου ανάπτυξης θα είναι μια διάσταση όλου αυτού του έργου αιχμής. Απώτερος σκοπός είναι να ενσωματωθούν σε όλους τους τομείς της ευρωπαϊκής πολιτικής οι αξίες και τα ιδανικά της Ευρώπης όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ειρήνη, η ασφάλεια, η ευημερία και η προστασία του περιβάλλοντος.

Συνολικά, η EUGS αντιπροσωπεύει μια επιφυλακτικά φιλόδοξη προσπάθεια από την ηγεσία της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ να κατευθύνει την εξωτερική δράση της Ευρώπης σε ένα όλο και πιο απαιτητικό γεωγραφικό και πολιτικό πλαίσιο, τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο¹⁶. Είναι αλήθεια ότι το κείμενο της EUGS μπορεί να εμφανίζεται στιλιστικά επιβαρυνόμενο από την περιστασιακή κατάχρηση της ορολογίας της ΕΕ και από κάποια θεματική ανισορροπία κατά μήκος των ενοτήτων του. Επίσης, παραμένει ουσιαστικά ασαφής σε ορισμένες από τις προτεινόμενες πολιτικές της, όπως για παράδειγμα σχετικά με την αναδιάρθρωση των προβληματικών πολιτικών διεύρυνσης και γειτονίας ή σχετικά με το ζήτημα της εξασφάλισης συγκεκριμένων οικονομικών και ανθρώπινων πόρων που απαιτούνται¹⁷ για να ανταποκριθεί ουσιαστικά και αποτελεσματικά, στις παγκόσμιες φιλοδοξίες της, η ΕΕ.

Ωστόσο, η νέα EUGS διατηρεί τη ρητορική για ανάγκη βελτίωσης ορισμένων πολύτιμων δομικών στοιχείων και προσβλέπει στην πιθανή εξέλιξη και την ενδεχόμενη ενδυνάμωση της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Το κυριότερο από αυτά εντοπίζεται στην έκκληση για αναγκαία αναβάθμιση της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) στο θεσμικό, οργανωτικό και βιομηχανικό της πλαίσιο, με στόχο να καμφθούν οι διαδικαστικές, οικονομικές και πολιτικές δυσκολίες που αποτρέπουν στην Ένωση, ακόμη και σήμερα, να οργανώσει διεξοδικά επιχειρήσεις, να

<http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/news/horizon-2020-brief-eu-framework-programme-research-innovation> [Accessed 18 Jul. 2017].

^{16,17} Frontini, A. (2017). The EU Global Strategy for Foreign and Security Policy: A Short Guide for the Perplexed. [online] Ispionline.it. Available at: <http://www.ispionline.it/it/publicazione/eu-global-strategy-foreign-and-security-policy-short-guide-perplexed-15441> [Accessed 25 Aug. 2017].

εκπαιδέυσει αποτελεσματικά και να αναπτύξει δυναμικά το σύνολο των EU Battlegroups και να καταστεί μία δύναμη άμεσης επέμβασης με παγκόσμια κατεύθυνση.

3. Δυνατότητες και Προϋποθέσεις Εφαρμογής της EUGS

3.1 Ήπια και Σκληρή Ισχύς ως Πυλώνες της EUGS

Η ανθεκτικότητα (resilience) είναι η λέξη κλειδί στη διαμόρφωση της Παγκόσμιας Στρατηγικής¹⁸. Μία από τις βασικές ιδέες είναι ότι η Ένωση δεν θα καταφέρει να πραγματοποιήσει τερματισμό ή πρόληψη των συγκρούσεων, εάν οι κοινωνίες και τα κράτη μέλη δεν είναι αρκετά ανθεκτικά και δεν επιδεικνύουν πολιτική συνέπεια. Η ανθεκτικότητα ενός κράτους μέλους μεμονωμένα, ποτέ δεν θα κάνει την ΕΕ ασφαλή και σταθερή. Θα πρέπει τα κράτη και οι κοινωνίες να είναι τόσο ανοικτές όσο και ανθεκτικές. Η ανθρώπινη ανάπτυξη, η δημιουργία θέσεων εργασίας, η ανάπτυξη θεσμών και δράσεων για το κλίμα και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελούν για την ΕΕ αναπόσπαστο κομμάτι του προφίλ της Ήπιας Ισχύος που επιθυμεί να προωθήσει.

Πίσω, λοιπόν, από την Παγκόσμια Στρατηγική κρύβονται εκτός από τις ανάγκες και τις προκλήσεις, η ίδια η ταυτότητα της Ένωσης και όλα αυτά που μπορεί να καταφέρει με τις δικές της δυνάμεις και μέσα. Η ταυτότητα της Ήπιας Ισχύος (Soft Power) εκφράζεται μέσα από δράσεις με ευαίσθητο περιεχόμενο όπως οι ανθρωπιστικές επιχειρήσεις, η παροχή τεχνικής βοήθειας και οι επιχειρήσεις υποστήριξης ειρήνης και σταθεροποίησης περιοχών. Όμως η εκτέλεση αυτών των δράσεων Ήπιας Ισχύος απαιτούν προσεκτικό σχεδιασμό και για να έχουν επιτυχή έκβαση πρέπει να εκτελούνται με στρατιωτική υποστήριξη και ακρίβεια για αύξηση της αποτελεσματικότητας. Πολλές τρίτες χώρες εκτιμούν και υπολογίζουν την λεγόμενη «Ήπια Ισχύ» που προβάλλει η ΕΕ και με αυτό τον τρόπο αναδεικνύεται η ΕΕ ως εξέχον παράδειγμα soft power.

Έχοντας υπόψη τις αυξανόμενες εσωτερικές και εξωτερικές απειλές, η νέα Παγκόσμια Στρατηγική που εισηγήθηκε η Mogherini, ενισχύει το προφίλ της Ήπιας Ισχύος και προτρέπει στην απόρριψη της ψευδαίσθησης ότι η διεθνής πολιτική μπορεί να είναι ένα παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος. Συγκεκριμένα, η Ύπατη Εκπρόσωπος δήλωσε: «Η Ευρωπαϊκή Ένωση περηφανεύεται για την ήπια ισχύ της και αυτό θα συνεχίσει να κάνει, γιατί είμαστε οι καλύτεροι στον τομέα αυτό. Η Εξωτερική πολιτική και η πολιτική ασφάλειας μας έχει να χειριστεί παγκόσμιες πιέσεις και να αντιμετωπίσει υπερ-δυνάμεις, με όλο και πιο κατακερματισμένη ταυτότητα». Άρα το πρόβλημα δεν είναι η υιοθέτηση της ταυτότητας Ήπιας Ισχύος που επιθυμεί να δηλώνει η ΕΕ αλλά ο τρόπος με τον οποίο θα μεταφράσει αυτή την Ήπια Ισχύ σε απτές πολιτικές παρέμβασης. Αυτό φυσικά, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί

¹⁸ Juncos, A. (2016). Resilience as the new EU foreign policy paradigm: a pragmatist turn?. *European Security*, [online] 26(1), pp.1-18. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/09662839.2016.1247809> [Accessed 26 Aug. 2017].

να σημαίνει τον αποκλεισμό πρακτικών της Σκληρής Ισχύος, όπως η χρήση στρατιωτικών δυνάμεων, δεδομένου ότι η ύπαρξή της είναι απαραίτητη ακόμα και για την, έστω έμμεση, υποστήριξη της ανάπτυξης των ήπιων μορφών ισχύος. Είναι γεγονός ότι στην Ευρώπη επικρατεί η αντίληψη ότι η χρησιμοποίηση των στρατιωτικών δυνάμεων αποτελεί έσχατη λύση ενώ π.χ. στις ΗΠΑ η διεξαγωγή μονομερών προληπτικών πολέμων αποτελεί συνήθη πρακτική.

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας αποτέλεσε το πρώτο βήμα προκειμένου η ΕΕ να αποκτήσει ένα κοινό μηχανισμό αντιμετώπισης των θεμάτων ασφάλειας. Το επόμενο βήμα, λογικά, θα πρέπει να είναι η διατύπωση μιας Ευρωπαϊκής Αμυντικής Στρατηγικής που θα αποτελεί τον επιχειρησιακό-παρεμβατικό βραχίονα¹⁹ της EU Global Strategy και θα βοηθήσει στην ομαλή και ανεμπόδιστη σχεδίαση και εκτέλεση πολιτικών εφαρμογής της Παγκόσμιας Στρατηγικής. Για να υλοποιηθεί μια Ενιαία Ευρωπαϊκή Αμυντική Στρατηγική είναι ανάγκη να συνταχθεί ένα στρατηγικό πλαίσιο αμυντικού σχεδιασμού το οποίο είναι αναγκαίο για τον καλύτερο συντονισμό και εναρμόνιση του κύκλου αμυντικής σχεδίασης των κρατών μελών της ΕΕ. Τη βάση όλων αυτών θα πρέπει να αποτελέσει ένα ευρωπαϊκό επιχειρησιακό δόγμα με σαφείς στρατηγικές προεκτάσεις. Με αυτόν τον τρόπο θα γίνει η ουσιαστική σύζευξη των δύο πυλώνων ισχύος της EUGS και θα επιταχυνθεί η εφαρμογή της Παγκόσμιας Στρατηγικής σε όλο το φάσμα των τομέων της εξωτερικής πολιτικής.

3.2 Η Δυναμική της Παγκόσμιας Στρατηγικής

Ο ρόλος της ασφάλειας στην παγκόσμια στρατηγική της ΕΕ αποτέλεσε και αποτελεί βασικό ζητούμενο σχετικά με το ρόλο της ΕΕ ως φορέα παροχής ασφάλειας. Οι συζητήσεις που λαμβάνουν χώρα σχετικά με αυτό υπογραμμίζουν την ανάγκη να διαθέτει η ΕΕ ισχυρότερες, αποτελεσματικότερες και αυτόνομες δυνατότητες ασφάλειας²⁰. Η ασφάλεια πρέπει να είναι ένας απαραίτητος κεντρικός πυλώνας στη νέα παγκόσμια στρατηγική της ΕΕ. Εντός του θεσμικού κειμένου αναγνωρίζεται η προτεραιότητα της ΕΕ όχι μόνο στη γειτονιά της, αλλά παράλληλα και σε μια παγκόσμια δυναμική προοπτική. Ωστόσο, για να θεωρηθεί αποτελεσματικός πάροχος ασφάλειας, η ΕΕ πρέπει να υιοθετήσει μια ευέλικτη προσέγγιση που θα περιλαμβάνει και άλλους τομείς πολιτικής. Το νέο θεσμικό κείμενο ασφάλειας της

¹⁹ Smith, M. (2016). Implementing the Global Strategy where it matters most: the EU's credibility deficit and the European neighbourhood. *Contemporary Security Policy*, 37(3), pp.446-460.

²⁰ Jolyon Howorth (2016) The EUGS: New Concepts for New Directions in Foreign and Security Policy, *The International Spectator*, 51:3, 24-26, DOI: 10.1080/03932729.2016.1219467

ΕΕ, αναγνωρίζει τρεις επιχειρησιακές διαστάσεις που διαμορφώνουν το πλαίσιο κίνησης της EUGS:

- Αποτροπή (Detention)
- Δημιουργία ικανοτήτων (Capacity building)
- Δράση (Action)

Αναγνωρίζοντας το ρόλο των ΗΠΑ στην ασφάλεια της ΕΕ, η νέα Στρατηγική σημειώνει ότι η ΕΕ δεν πρέπει να βασίζεται υπερβολικά στις ΗΠΑ. Αντ' αυτού, η ΕΕ επιδιώκει την αυτονόμηση ενός μεγάλου μέρους της άμυνάς της και την σταδιακή απεξάρτηση αλλά συνεχή συνεργασία με το ΝΑΤΟ, ώστε να παρέχει ασφάλεια και σταθερότητα στους πολίτες της.

Η επιδείνωση της ευρωπαϊκής πολιτικής κατάστασης όσον αφορά την ασφάλεια, η οποία συνδέεται με την αύξηση των απειλών διαφόρων τύπων, αποτέλεσε μια ακόμη εξέλιξη που κατέδειξε την ανάγκη για επιτάχυνση των διαδικασιών εφαρμογής της νέας Παγκόσμιας Στρατηγικής της ΕΕ. Η Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ αντικατοπτρίζει την αλλαγή αυτή, καθορίζοντας την προστασία της Ευρώπης ως έναν από τους βασικούς στόχους της στρατηγικής ασφάλειας της ΕΕ²¹. Η στρατηγική μετάβαση από την αντιμετώπιση των απειλών στο εσωτερικό της ένωσης, στην παγκόσμια ευθύνη και την ανάγκη πρόληψης και διαχείρισης κρίσεων εκτός της Ευρώπης επηρεάζει την εκτίμηση του εύρους των δυνατοτήτων στο πλαίσιο του σχεδίου εφαρμογής για την ευρωπαϊκή άμυνα και των διαδικασιών που έχουν δρομολογηθεί. Το σχέδιο αυτό αποσκοπεί στη μετατροπή της κοινής στρατηγικής σε συγκεκριμένες πολιτικές και εξωτερικές δράσεις με ξεκάθαρους στόχους και ορατό αντίκτυπο στο εσωτερικό.

Η επιχειρησιακή δυναμική εφαρμογής της EUGS επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τρεις εξελίξεις που εντοπίζονται στο πολιτικό-οικονομικό επίπεδο και στο επίπεδο ασφάλειας και οι επιπτώσεις των οποίων είναι πολύπλευρες και πολυδιάστατες:

- η γενικευμένη ύφεση της ευρωπαϊκής οικονομίας²²
- η εσωτερική κρίση ασφάλειας σχετικά με την ισλαμιστική τρομοκρατία και την παράτυπη μετανάστευση
- το BREXIT

²¹ Biscop, S., Coelmont, J., Drent, M. and Zandee, D. (2015). European Strategy, European Defence, and the CSDP. Clingendael Report. [online] The Hague: Netherlands Institute of International Relations Clingendael. Available at: <https://www.clingendael.org/sites/default/files/2016-02/European%20Strategy%2C%20European%20Defence%20and%20the%20CSDP.pdf> [Accessed 3 Jun. 2017].

²² Conley, H. (2016). The Birth of a Global Strategy amid Deep Crisis. The International Spectator, [online] 51(3), pp.12-14. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/03932729.2016.1216766> [Accessed 5 Sep. 2017].

Ειδικά, ως προς το τελευταίο, είναι δύσκολο να προβλεφθεί με ακρίβεια ο τρόπος με τον οποίο η απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου να αποχωρήσει από την ΕΕ²³ θα επηρεάσει μακροπρόθεσμα την εφαρμογή της Παγκόσμιας Στρατηγικής. Είναι σχεδόν αδύνατο να δούμε πώς μια διαδικασία που αυξάνει την αστάθεια γύρω από την ενότητα της ΕΕ και οδηγεί στην αποχώρηση ενός εκ των μεγαλύτερων στρατιωτικά χωρών, θα μπορούσε να έχει θετικό αντίκτυπο στη διαμόρφωση και εφαρμογή της Παγκόσμιας Στρατηγικής. Ωστόσο, με μια εξασθενημένη βρετανική φωνή, η συζήτηση σχετικά με το πλήρες φάσμα των αμυντικών πολιτικών αναγκών που απορρέουν από την EUGS θα είναι ευκολότερη καθώς θα μειωθεί η επίμονη βρετανική ιδεοληψία σχετικά με την εμπλοκή της ΕΕ σε θέματα που άπτονται της αρμοδιότητας του NATO. Ωστόσο, μια επιτυχημένη αλληλεπίδραση μεταξύ των εξελίξεων θα μπορούσε να ανοίξει ιστορικές δυνατότητες για μια ισχυρότερη πολιτική ασφάλειας και άμυνας για την ΕΕ.

Η Παγκόσμια Στρατηγική παρουσιάζει μια εξαιρετική ευκαιρία για υπέρβαση των στόχων που είχαν τεθεί μέσω του Headline Goal το 2010²⁴ και μια πρώτη τάξεως ευκαιρία για να μεταφραστεί το επίπεδο φιλοδοξίας που ορίζεται στη Στρατηγική σε απτές δυνατότητες και ανάπτυξη στρατιωτικών ικανοτήτων. Η ΕΕ θα πρέπει, τουλάχιστον στη δική της αποσταθεροποιημένη γειτονιά, να μπορεί να το κάνει χωρίς να προσφεύγει στα μέσα και στις ευκολίες που παρέχουν το NATO και κατ' επέκταση οι ΗΠΑ, αλλά να βασίζεται σε δικούς της στρατηγικούς παράγοντες και πολλαπλασιαστές ισχύος. Οι απαιτήσεις συλλογικών δυνατοτήτων (collective capabilities) που περιγράφονται στην EUGS θα πρέπει να μετουσιωθούν σε συστήματα μακροπρόθεσμου αμυντικού σχεδιασμού και εργαλεία επιχειρησιακής σχεδίασης για εφαρμογή των πολιτικών της Παγκόσμιας Στρατηγικής.

²³ Hong, Z. (2016). The EU Global Strategy after Brexit – A Chinese View. *The International Spectator*, [online] 51(3), pp.52-54. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/03932729.2016.1217642> [Accessed 5 Sep. 2017].

²⁴ Headline Goal 2010. (2004). In: *Headline Goal 2010*. [online] Brussels: COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, 6309/04, COSDP71. Available at: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6309-2004-INIT/en/pdf> [Accessed 12 Aug. 2017].

4. Η Επιχειρησιακή Διάσταση της EUGS

4.1 ΚΕΠΠΑ και Παγκόσμια Στρατηγική

Για να γίνει πράξη το όραμα του νέου στρατηγικού θεσμικού κειμένου για μια ΕΕ με ταχεία και δυναμικά αντανακλαστικά και παγκόσμιο ρόλο, κρίνεται αναγκαία σύμφωνα με την Mogherini, η μετεξέλιξη και η ανάπτυξη της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της ΕΕ. Η ΚΕΠΠΑ θα παρέχει τα απαραίτητα εργαλεία και δομές για να καταστεί επιχειρησιακά βιώσιμο το πλάνο της EUGS και να παραχθούν τα προβλεπόμενα αποτελέσματα εντός χρονοδιαγράμματος. Η ευρωπαϊκή πολιτική συμφωνία επί των κρίσιμων ζητημάτων της ΚΕΠΠΑ θεωρείται κρίσιμης σημασίας για την προαγωγή μιας πραγματικά κοινής ευρωπαϊκής αμυντικής συνεργασίας που θα εξασφαλίσει τη συλλογική ασφάλεια του συνόλου της ΕΕ και θα εγγυηθεί για την περιφερειακή σταθερότητα.

Στις 11 Νοεμβρίου 2016, το Γερμανικό Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων και Ασφάλειας (The German Institute for International and Security Affairs / Stiftung Wissenschaft und Politik) οργάνωσε την ετήσια διάσκεψη ανασκόπησης της ΚΕΠΠΑ στο Βερολίνο²⁵. Το συνέδριο ήταν αφιερωμένο στην Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας και περιελάμβανε παρεμβάσεις από το Γερμανό Υπουργό Εξωτερικών, Frank-Walter Steinmeier και τον επικεφαλής της γερμανικής Καγκελαρίας και Υπουργό ειδικών καθηκόντων, Peter Altmaier. Το συνέδριο τόνισε την ανάγκη για μια νέα στρατηγική σε μια εποχή ραγδαίων εξελίξεων και παγκόσμιων μετατοπίσεων της ισχύος. Οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να προσπαθήσουν να επιβάλουν μια διεθνή τάξη με κανόνες και αρχές και να αναγνωριστεί η σύνδεση των απειλών με την καθημερινότητα. Η πρόκληση της μετανάστευσης θεωρήθηκε ως ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της αυξανόμενης σύνδεσης μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών προκλήσεων. Οι απόψεις που εκφράστηκαν στο εν λόγω συνέδριο, υποστήριξαν ότι ενώ η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ευρώπης κατάφερε πρόσφατες επιτυχίες όπως η συμφωνία Σερβίας-Κοσσυφοπεδίου, η συμφωνία με το Ιράν και η σχετική ενότητα για την επιβολή κυρώσεων στη Ρωσία όσον αφορά τη σύγκρουση στην Ουκρανία, θα χρειαστεί περισσότερη ευελιξία και προσεκτικότερος σχεδιασμός για την ενίσχυση της ΚΕΠΠΑ στο μέλλον. Το φάσμα των αποστολών και των επιχειρήσεων που αναλαμβάνει η ΚΕΠΠΑ, μέσω του επιχειρησιακού της βραχίονα την ΚΠΑΑ, κινείται στο πλαίσιο δράσης που είχε θέσει η Διακήρυξη Petersberg

²⁵ EEAS Stratégie globale. (2017). EU Global Strategy will be crucial for preserving European way of life in age of power shifts - EEAS Stratégie globale - European Commission. [online] Available at: <https://europa.eu/globalstrategy/fr/node/75> [Accessed 11 Jul. 2017].

περί ανάληψης δράσης σε συγκεκριμένες καταστάσεις. Παρόλα αυτά, νέες δυνατότητες ανέκυψαν όπως οι επιχειρήσεις αφοπλισμού και αποστρατικοποίησης, αποστολές στρατιωτικής υποστήριξης και συμβουλευτικής οι οποίες απαιτούν νέα και πιο εξειδικευμένα εργαλεία από αυτά που είχαν σχεδιασθεί να παρέχουν οι Αποστολές Petersberg.

Η Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ έχει ως απώτερο σκοπό να βοηθήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της να αντιδράσουν γρήγορα και αποφασιστικά σε μια εποχή που πολλαπλασιάζονται οι κρίσεις και οι συγκρούσεις. Επίσης, η έκδοση ενός θεσμικού κειμένου στρατηγικής συμβάλει στη διαμόρφωση μιας κοινής αίσθησης ευρωπαϊκής ταυτότητας και ενισχύει τη δέσμευση της Ευρώπης για δημοκρατία και κράτος δικαίου²⁶, που αποτελούν τα βασικά στοιχεία της παγκόσμιας σταθερότητας, σε μια εποχή που αυτά είναι ανοιχτά αμφισβητήσιμα. Αυτό βάζει την κοινή εξωτερική πολιτική σταθερά στην ατζέντα των συζητήσεων και κάνει την ανάγκη για μια αληθινά παγκόσμια στρατηγική ακόμη πιο επιτακτική.

4.2 Εργαλεία Επιχειρησιακής Εφαρμογής της Παγκόσμιας Στρατηγικής

Για να γίνουν πραγματικότητα οι στόχοι της Παγκόσμιας Στρατηγικής απαιτείται διεξοδική σχεδίαση, σχολαστική προετοιμασία και ακριβή εκτέλεση. Πάνω απ' όλα όμως, απαιτείται η χρήση και αναβάθμιση υπάρχουσών δομών και εργαλείων εντός ΕΕ καθώς και η εντατικοποίηση της συζήτησης για την Κοινή Ευρωπαϊκή Άμυνα. Για να καλυφθεί όλο το φάσμα των απειλών και των προκλήσεων, που αντιμετωπίζει η ΕΕ στον 21^ο αιώνα, χρειάζεται να γίνει εκτεταμένη χρήση των εξής εργαλείων:

- Της Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (ΚΠΑΑ).
- Της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας (PESCO)
- και του Ευρωπαϊκού Αμυντικού Οργανισμού (EDA).

Η ΚΠΑΑ, ως φορέας υλοποίησης των στόχων της ΚΕΠΠΑ και κατ' επέκταση της EUGS, είναι μία δυναμική πολιτική που εναπόκειται στην πολιτική βούληση και προθυμία των κυβερνήσεων των κρατών-μελών για να είναι πλήρως λειτουργική. Παρόλα αυτά, όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν έχουν την ίδια προσέγγιση στα θέματα της ασφάλειας και άμυνας και κατά συνέπεια ούτε το ίδιο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη των δυνατοτήτων που είναι απαραίτητες για την υλοποίηση της ΚΠΑΑ, ούτε την ίδια βούληση για συμμετοχή στις

²⁶ Kodmani-Darwish, B. (2016). The EU Should Promote Democracy in its Backyard or Face Long-term Insecurity. *The International Spectator*, [online] 51(3), pp.27-29. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/03932729.2016.1220050> [Accessed 15 Jul. 2017].

επιχειρήσεις²⁷. Η ΚΠΑΑ παρέχει το αναγκαία σχέδια ούτως ώστε οι όποιες επιχειρήσεις, εντός EUGS, να πληρούν ορισμένα χαρακτηριστικά κριτήρια τα οποία έχουν σχέση με το είδος της κρίσης, τις δυνατότητες και τα συμφέροντα της Ένωσης, καθώς και με το κατά πόσον είναι σύμφωνο προς τις αρχές της. Θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι η αποστολή της ΚΠΑΑ θα επιδιώκει, με βεβαιότητα, στην εξουδετέρωση μίας απειλής κατά της ασφάλειας της ΕΕ και των πολιτών της. Ο βασικός στόχος, όπως εξάλλου περιγράφεται και στην Παγκόσμια Στρατηγική, θα είναι η προσπάθεια πρόληψης ή σταθεροποίησης μίας κρίσης, με αποφυγή της κλιμάκωσής της. Έτσι, σώζονται εγκαίρως ανθρώπινες ζωές και αποφεύγεται η απευθείας εμπλοκή των ευρωπαϊκών δυνάμεων με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (PESCO) είναι μια πολιτική επιλογή, έως τώρα αχρησιμοποίητη στη δυνατότητα αμυντικής συνεργασίας²⁸, η οποία και πάλι έχει τεθεί προς συζήτηση στην πολιτική ατζέντα²⁹. Ο ευρύτερος πολιτικός στόχος της PESCO είναι να ενισχύσει τις διαδικασίες οικοδόμησης ικανοτήτων (capacity building) μέσα από τη δημιουργία μιας ομάδας προθύμων και ικανών χωρών όσον αφορά τις δεσμεύσεις και το επίπεδο συνεργασίας. Η επιλογή αυτή θα μπορούσε να δώσει ένα πιο σταθερό κανονιστικό πλαίσιο με ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα και επιτεύξιμους στόχους σχετικά με την ΚΕΠΠΑ ως αναπόσπαστο κομμάτι της Παγκόσμιας Στρατηγικής.

Η διαμόρφωση της EUGS και η συμπερίληψη της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας στα πλαίσια αυτής, όπως επίσης και η σημασία της διαδικασίας συγκρότησης ευρωπαϊκών πολυεθνικών δυνάμεων, έφεραν στο προσκήνιο το θέμα της στενότερης συνεργασίας των ευρωπαϊκών κρατών στον τομέα των εξοπλισμών. Στο σχέδιο ανάπτυξης ικανοτήτων (CDP)³⁰, που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Αμυντικού Οργανισμού (EDA), ορίστηκαν ως αναπτυξιακές προτεραιότητες: η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο (cyber security), η συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών (Intelligence assessment and intelligence analysis), η επιτήρηση και ο έλεγχος συνόρων (surveillance & border control) και η στρατηγική αερομεταφορά (strategic airlift). Η παγκόσμια στρατηγική συνδέει τις απαιτήσεις

²⁷ Grand, C. (2016). The European Union Global Strategy: Good Ambitions and Harsh Realities. The International Spectator, [online] 51(3), pp.19-21. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/03932729.2016.1218684> [Accessed 3 Aug. 2017].

²⁸ Marrone, A., Pirozzi, N. and Sartori, P. (2017). PESCO: An Ace in the Hand for European Defence. EU60: Re-Founding Europe. The Responsibility to Propose. [online] Rome: Istituto Affari Internazionali (IAI). Available at: http://www.iai.it/sites/default/files/eu60_9.pdf [Accessed 21 Jun. 2017].

²⁹ EPSC - European Political Strategy Center (2015). In Defence of Europe: Defence Integration as a Response to Europe's Strategic Moment. EPSC Strategic Notes - Issue 4 / 2015. [online] Brussels: European Commission. Available at: https://ec.europa.eu/epsc/sites/epsc/files/strategic_note_issue_4_en.pdf [Accessed 13 Aug. 2017].

³⁰ Eda.europa.eu. (2017). Capability Development Plan. [online] Available at: <https://www.eda.europa.eu/what-we-do/our-current-priorities/capability-development-plan> [Accessed 28 Jul. 2017].

στρατιωτικών δυνατοτήτων της Ένωσης με όλες τις βασικές προτεραιότητες της ασφάλειας της Ένωσης όπως: προστασία της ακεραιότητας της ΕΕ, ανθεκτικότητα (resilience) των κοινωνιών και των κρατών, διαχείριση εξωτερικών συγκρούσεων και κρίσεων. Παράλληλα, τονίζεται η ανάγκη ανάπτυξης ενός πλήρους φάσματος χερσαίων, εναέριων, θαλάσσιων ακόμα και διαστημικών δυνατοτήτων (μέσω της ESA και του EU Satellite Center). Για τους Ευρωπαίους, αυτές οι απαιτήσεις σχετικά με τις ικανότητες θα αποτελέσουν επίσης τη βάση για την ανάπτυξη συλλογικών δυνατοτήτων υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας, ιδίως για την ανάπτυξη ευρωπαϊκών στρατηγικών παραγόντων που θα αποτελέσουν τους πολλαπλασιαστές ισχύος της EUGS.

Από το 2013, έχει ξεκινήσει μια διαδικασία που άνοιξε το δρόμο για μια ευρύτερη ερμηνεία των οραμάτων της ΚΠΑΑ. Η οικονομική ύφεση και οι επακόλουθες περικοπές των εθνικών προϋπολογισμών στον τομέα της άμυνας που εκτελούνται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες αποτελούν σοβαρό πρόβλημα για την προώθηση της ευρωπαϊκής τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης στον τομέα της άμυνας (EDTIB³¹). Αυτή η νέα πολιτική, με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, δικαιολόγησε τον επαυξημένο ρόλο της Επιτροπής στο πλαίσιο της αμυντικής πολιτικής, ένα πεδίο πολιτικής πολύ ευαίσθητο στις υπερεθνικές εξουσίες. Η πολιτική αυτή έχει επίσης διευρύνει το πεδίο των κοινών ευρωπαϊκών ικανοτήτων δίχως να περιορίζεται αυστηρά στα καθήκοντα διαχείρισης κρίσεων αλλά να στοχεύει προς μια γενικότερη κατανόηση της ευρωπαϊκής άμυνας και θα οδηγήσει αναπόφευκτα στην υιοθέτηση ενός "αδελφού κειμένου" περι Ευρωπαϊκής Αμυντικής Στρατηγικής.

Για να υπάρξει η δυνατότητα για σχεδιασμό, εκτέλεση και υποστήριξη επιχειρήσεων και αποστολών μέσω της EUGS, απαιτούνται όχι μόνο πολιτική βούληση αλλά και απαραίτητες στρατιωτικές/επιχειρησιακές δυνατότητες που θα παρέχονται μέσα από το υποπλαίσιο της ΚΠΑΑ³². Οι ελλείψεις δυνατοτήτων έχουν ήδη γίνει εμπόδιο σε επιχειρήσεις της ΕΕ και αυτό είναι κοινά αποδεκτό. Για κάθε επιχείρηση και αποστολή της ΚΠΑΑ, οι συμμετέχουσες χώρες πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους μηχανισμούς που θα τους επιτρέπουν την ανάπτυξη και την υποστήριξη δυνάμεων. Δυστυχώς, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις σε τομείς όπως ο ανεφοδιασμός από αέρος, η χρήση εξελιγμένων συστημάτων ελέγχου, διοίκησης και συλλογής πληροφοριών (C2I – Command, Control & Intelligence) και ειδικά η στρατηγική αναγνώριση και αντίδραση. Είναι σαφές ότι

³¹ Briani, V., Marrone, A., Mölling, C. and Valasek, T. (2013). The development of a European defence technological and industrial base (EDTIB). Luxembourg: Directorate-General for External Policies of the Union / Policy Department. ISBN: 978-92-823-4540-5

³² Arteaga, F. (2017). European defence between the Global Strategy and its implementation. Working Paper 4/2017. Madrid: Elcano Royal Institute.

τα παραπάνω αποτελούν εξαιρετικά κρίσιμες πτυχές της διαδικασίας ανάπτυξης ικανοτήτων και ταξινομούνται ως απόλυτες προτεραιότητες για τη βελτίωση της γενικότερης ευρωπαϊκής στρατιωτικής ικανότητας. Προφανώς, η συμπληρωματικότητα ΕΕ/ΚΠΑΑ-NATO, τόσο σε δομές όσο και σε μέσα, παραμένει ένα κρίσιμο ζήτημα στη διαμόρφωση των ευρωπαϊκών στρατιωτικών δυνατοτήτων. Αυτή η ανάπτυξη δυνατοτήτων στο εσωτερικό δεν είναι σε καμία περίπτωση αντίθετη προς τον δηλωμένο στόχο της ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO ούτε πρέπει να θεωρηθεί ότι ακυρώνει τον βασικό ρόλο της Συμμαχίας στη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών μελών. Η Ευρώπη εξακολουθεί να στερείται ζωτικών στρατηγικών δυνατοτήτων που θα την καταστήσουν απολύτως ικανή να εκτελεί ανεξάρτητα και ανεμπόδιστα το πλήρες φάσμα των καθηκόντων που συνδέονται με τις αποστολές και τις επιχειρήσεις της ΚΠΑΑ.

Τον Δεκέμβριο του 2007, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε την έναρξη μιας συζήτησης σχετικά με την αναγκαιότητα αναθεώρησης της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας διότι θεωρήθηκε ανεπαρκής και ελλιπής για τις νέες απειλές. Κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας υπήρξαν αρκετές προτάσεις αναθεώρησής της. Τον Δεκέμβριο του 2008, λοιπόν, παρουσιάστηκαν και εγκρίθηκαν οι προτάσεις από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την αναμόρφωση και επικαιροποίηση του αρχικού κειμένου της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας³³. Μετά από μία δεκαετία όπου η Ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική κινούνταν σε ασαφή πλαίσια και χωρίς επιχειρησιακό σκελετό, εμφανίστηκαν οι συνθήκες και οι καταστάσεις που υπαγόρευσαν την ανάπτυξη μακροπρόθεσμης στρατηγικής σκέψης με σοβαρά επιχειρησιακά στηρίγματα.

³³ EU Global Strategy. (2017). Report on the implementation of the European Security Strategy - Providing Security in a Changing World - EU Global Strategy - European Commission. [online] Available at: <https://europa.eu/globalstrategy/en/report-implementation-european-security-strategy-providing-security-changing-world> [Accessed 9 Aug. 2017].

5. Συμπεράσματα

Είναι αλήθεια ότι η EUGS μπορεί να χαρακτηριστεί «φιλόδοξη και τολμηρή», όπως άλλωστε σχολίασε και ο πρώην ύπατος Εκπρόσωπος της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ, J. Solana. Ωστόσο, οι μη ρεαλιστικές φιλοδοξίες ενέχουν ένα κίνδυνο όταν δε μεταφράζονται σε απτές δράσεις και ουσιαστικές πολιτικές: ο φορέας που τις διατυπώνει υποσκελίζει την αξιοπιστία του, θέτει εν αμφιβόλω τη νομιμότητά του και μπορεί να κατηγορηθεί, ακόμη, και για υποκρισία. Αυτό είναι ιδιαίτερα προβληματικό για ένα Οργανισμό, όπως η ΕΕ, που επιδιώκει να καταστεί σοβαρός διεθνής δρώντας, καλλιεργώντας το προφίλ της ευέλικτης ήπιας ισχύος. Η EUGS αντιπροσωπεύει μερικές από τις πιο ιδεαλιστικές τάσεις της ΕΕ, όμως, οι φιλοδοξίες που εκφράζονται πρέπει να εξισορροπούνται με ρεαλιστικές και ειλικρινείς εκτιμήσεις σχετικά με το τι πραγματικά μπορεί να επιτύχει η ΕΕ, εν μέσω σοβαρών εσωτερικών και εξωτερικών προκλήσεων.

Το ευρύτερο περιβάλλον ασφάλειας χαρακτηρίζεται από την αυξανόμενη αναταραχή στις γειτονικές περιοχές και την απόφαση των Ηνωμένων Πολιτειών να στραφούν προς την Ασία και να μειώσουν, έτσι, την εμπλοκή τους στην περιοχή μας. Οι σοβαροί περιορισμοί των διαθέσιμων πόρων επιδεινώνονται από την οικονομική κρίση και εμποδίζουν την ικανότητα της ΕΕ να ανταποκριθεί σε αυτές τις προκλήσεις. Οι εξελίξεις αυτές θέτουν υπό αμφισβήτηση την πρόοδο που επιτεύχθηκε κατά την τελευταία δεκαετία στη μετατροπή της ΕΕ σε ένα σημαντικό παράγοντα παροχής ασφάλειας και σταθερότητας. Ωστόσο, η πρόκληση πηγαίνει πολύ πιο πέρα από το στρατιωτικό τομέα. Οι απειλές, που είχε επικαλεστεί ο J. Solana το 2003, όπως τα όπλα μαζικής καταστροφής, η τρομοκρατία, τα αποτυχημένα κράτη (failed states), οι περιφερειακές συγκρούσεις και το οργανωμένο έγκλημα είναι ακόμα μαζί μας και συμπληρώνονται από νέους κινδύνους, όπως για παράδειγμα οι σοβαρές κυβερνο-επιθέσεις και οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Μόνο μια ΕΕ που θα καταφέρει να αξιοποιήσει όλα τα διαθέσιμα εργαλεία από όλες τις διαφορετικές περιοχές της και θα έχει την πλήρη υποστήριξη των κρατών μελών της, θα είναι σε θέση να εξασφαλίσει την ασφάλεια των πολιτών της και την ευημερία της ευρωπαϊκής ηπείρου.

Η κοινή συν-αντίληψη των κρατών μελών της ΕΕ είναι ιδιαίτερα σημαντική στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και της ασφάλειας όπου οι κίνδυνοι και οι προκλήσεις μπορεί να έχουν οξείες και δυσμενείς επιπτώσεις σε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο. Η Παγκόσμια Στρατηγική δεν κρύβει το γεγονός ότι στοχεύει στη «στρατηγική αυτονομία» της ΕΕ, με βάση την αξιοπιστία στο δικό της σύστημα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, το οποίο παραδέχεται ότι πρέπει να αποκτήσει μία νέα πιο λειτουργική δομή, ισχυρό θεσμικό πλαίσιο και σταθερές δυνατότητες.

Γίνεται φανερό, λοιπόν, ότι κρίνεται αναγκαία μία ευρεία εναρμόνιση των ξεχωριστών εθνικών προσεγγίσεων για την ασφάλεια και την άμυνα και την ανάδειξη ενός ισχυρού επιχειρησιακού "πυρήνα" που θα ενεργεί ως φορέας εφαρμογής επιχειρησιακής πολιτικής και θα επιφορτιστεί με τον προγραμματισμό, το συντονισμό και τη διεξαγωγή κοινών δράσεων με τρόπο συνεπή και αποτελεσματικό.

Η Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ καθορίζεται από τα βασικά συμφέροντα και τις αρχές της Ένωσης για την εμπλοκή της στον ευρύτερο κόσμο και της δίνει τη δυνατότητα για μια συλλογική συναίσθηση του παγκόσμιου ρόλου της. Φιλοδοξία της EU Global Strategy είναι να καταστεί η Ευρώπη πιο ισχυρή, πιο ενωμένη και με επιρροή στην παγκόσμια σκηνή για να κρατήσει τους πολίτες της ασφαλείς, να διαφυλάξει τα συμφέροντά της και να διατηρήσει τις αξίες της. Οι πτυχές της ευρωπαϊκής ασφάλειας χρειάζονται μια κουλτούρα που να συνδυάζει την εσωτερική συνεννόηση με την εξωτερική δράση. Η Παγκόσμια Στρατηγική αποσκοπεί στο να κάνει την ΕΕ πιο αποτελεσματική στην αντιμετώπιση προκλήσεων όπως η ενεργειακή ασφάλεια, η μετανάστευση, η κλιματική αλλαγή και οι ασύμμετρες απειλές

Η EU Global Strategy θα επιταχύνει την τελική διαμόρφωση της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ που προοδευτικά θα καθίσταται ισχυρότερη, με παρουσία στο παγκόσμιο περιβάλλον και θα δώσει τη δυνατότητα στην ΕΕ να καλύψει το κενό ασφάλειας που υφίσταται στο ευρύτερο περιβάλλον της Ευρώπης. Το κενό αυτό δεν μπορεί να καλυφθεί μέχρις ότου τα κράτη μέλη της Ένωσης συγκλίνουν και εναρμονίσουν τις εθνικές τους στρατηγικές αντιλήψεις σε μια ενιαία στρατηγική αντίληψη της ΕΕ με παγκόσμιες προοπτικές. Δυστυχώς ή ευτυχώς, δεν έχουν όλες οι χώρες της ΕΕ το ίδιο ενδιαφέρον για τα θέματα ασφάλειας και άμυνας, ούτε αντιμετωπίζουν απειλές στην ίδια ένταση. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ στον τομέα της άμυνας οι οποίες πρέπει να αναφερθούν και να ληφθούν υπόψη για τη διαμόρφωση επιχειρησιακών πολιτικών για εφαρμογή της EUGS. Αυτές είναι:

- Στην αμυντική πολιτική, που προέρχονται από το γεγονός ότι 21 κράτη μέλη της ΕΕ είναι ταυτόχρονα και μέλη του ΝΑΤΟ και κατά συνέπεια δεσμεύονται από τη ρήτρα της συλλογικής άμυνας της Συνθήκης της Ουάσιγκτον. Γίνεται φανερό, ότι στην ευρωπαϊκή ήπειρο υπάρχει μία ποικιλομορφία αμυντικών πολιτικών πράγμα το οποίο αποτελεί τροχοπέδη σε μία ενδεχόμενη αμυντική ενοποίηση .
- Στην αμυντική βιομηχανία, τομέα στον οποίο η κατάσταση είναι εξαιρετικά διαφοροποιημένη και οι όποιες διαφορές είναι χαώδεις. Υπάρχουν χώρες που είναι

βιομηχανικά αυτάρκειες και μπορούν να συντηρήσουν τις δυνάμεις τους σε βιομηχανικό επίπεδο και άλλες στις οποίες η βιομηχανική βάση είναι ανύπαρκτη και εξαρτώνται για την απόκτηση και συντήρηση του αμυντικού υλικού τους από τρίτες χώρες. Η ανάγκη μιας θεσμοθετημένης προσέγγισης σε θέματα όπως η εναρμόνιση των στρατιωτικών αναγκών, η συμβατότητα των ευρωπαϊκών αμυντικών συστημάτων, η ασφάλεια των προμηθειών και των πληροφοριών, η έρευνα και η τεχνολογία, έχει γίνει παραδεκτή από όλα τα κράτη-μέλη. Το υφιστάμενο πλαίσιο συνεργασίας που προτείνει ο Ευρωπαϊκός Αμυντικός Οργανισμός αποδεικνύει το ενδιαφέρον των Ευρωπαϊκών κρατών να προχωρήσουν στη θεσμοθέτηση μιας κοινής ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανικής βάσης και ενός φορέα, όπως το νεότευκτο Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας, που θα εγγυηθεί την χρηματοδότηση αυτού του ακριβού εγχειρήματος .

- Στις οικονομικές δυνατότητες αλλά και στη δομή του προϋπολογισμού για την άμυνα, που επηρεάζουν άμεσα τις στρατιωτικές δυνατότητες κάθε κράτους. Ορισμένα κράτη του Ευρωπαϊκού Βορρά έχουν περιορισμένους αμυντικούς προϋπολογισμούς και εξορθολογισμένα αμυντικά κονδύλια τόσο λόγω έλλειψης σοβαρών απειλών όσο και γενικότερης στάσης. Αντίθετα, τα κράτη του Ευρωπαϊκού Νότου διατηρούν δυσβάσταχτους αμυντικούς προϋπολογισμούς και ξοδεύουν υπέρογκα ποσά για τη διατήρηση τεράστιων στρατιωτικών δυνάμεων λόγω του εύθραυστου περιβάλλοντος και των συνεχών απειλών που υπάρχουν.

Πέραν όλων αυτών των διαφορετικών προκλήσεων και προβλημάτων άμυνας των ευρωπαϊκών χώρων, θα πρέπει να δούμε ποια είναι εκείνα τα θέματα που τις ενώνουν, τι είναι αυτό που τις διακρίνει από τον υπόλοιπο κόσμο. Γενικά, τα θέματα αυτά συνοψίζονται στον κοινό ευρωπαϊκό πολιτισμό που έχει ως βάση την ελευθερία, τις κοινές κοινωνικές και πολιτικές αξίες, στις οικονομικές και κοινωνικές δομές της μεταβιομηχανικής εποχής και το σημαντικά υψηλό βιοτικό επίπεδο, στο υψηλό επίπεδο εσωτερικής πολιτικής νομιμότητας και δημοκρατικής σταθερότητας.

Η σημασία μιας ολοκληρωμένης πολιτικής ασφάλειας, που θα χρησιμοποιηθεί ως πυλώνας για την εκπλήρωση των στόχων της Παγκόσμιας Στρατηγικής της ΕΕ είναι εξαιρετικά υψηλή, δεδομένου ότι αυτή θα αποτελεί τον θεσμό στον οποίο θα στηρίζεται η ευρωπαϊκή στρατηγική. Κατά συνέπεια, η ΚΕΠΠΑ όπως και, ο επιχειρησιακός της βραχίονας, η ΚΠΑΑ θα πρέπει να ενισχυθούν ώστε να καταστούν ικανές να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις ασφάλειας του σήμερα και αυτές που θα προκύψουν στο μέλλον. Ως ελάχιστη απαίτηση, η ΚΠΑΑ θα πρέπει να αποκτήσει περισσότερες δυνατότητες

προκειμένου να αντιδρά άμεσα και αποτελεσματικά στις απειλές και να διασφαλίζει στο ακέραιο τη σταθερότητα και την ειρήνη στην ευρύτερη περιοχή της Ευρωπαϊκής ηπείρου.

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας αποτέλεσε το πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή και η EU Global Strategy είναι το επόμενο μεγάλο στοίχημα. Η συμφωνία για το πού, πότε, πώς και γιατί η Ευρώπη θα αναλαμβάνει δράση, αποτελεί τη βάση για μια ικανή ΕΕ. Κατά συνέπεια, η Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ θα δώσει στην Ευρώπη το κύρος και τις δυνατότητες μίας ολοκληρωμένης ισχύος (ήπιας και σκληρής) που θα αναλαμβάνει ρόλο μόνη της, αυτόνομα και ανεξάρτητα από επιρροές και επεμβάσεις άλλων παραγόντων για να προασπίσει τις αρχές και τις αξίες που την ανέδειξαν σε πόλο σταθερότητας, ειρήνης και ευημερίας στον πλανήτη. Είναι εξαιρετικά χρήσιμο και σημαντικό να προβλεφθεί μια διαδικασία πολλαπλών φάσεων εφαρμογής της νέας Παγκόσμιας Στρατηγικής, η οποία θα αναθεωρεί αρχικά τις υπάρχουσες τομεακές στρατηγικές και στη συνέχεια θα πλαισιώνει πρόσθετα "σκέλη" σύμφωνα με τις προτεραιότητες της στρατηγικής³⁴.

Το μεγάλο στοίχημα για την Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ δεν έγκειται τόσο στην επιτυχία της στρατηγικής εκτίμησης αλλά στην εφαρμογή του θεσμικού κειμένου στη "σκληρή" πραγματικότητα. Ο κύκλος της ανατροφοδότησης-επανεκτίμησης-αναπροσαρμογής είναι δεδομένος και αναγκαίος για τη συνεχή επικαιροποίηση μιας πραγματικά ολοκληρωμένης στρατηγικής. Ο κόσμος αλλάζει και μεταλλάσσεται με ιλιγγιώδεις ρυθμούς και οι προκλήσεις εμφανίζονται πιο απαιτητικές από ποτέ, ειδικότερα στην εγγύτητα των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ.

Είναι αλήθεια ότι οι στόχοι που θέτει η EUGS είναι υψηλοί, καθότι θέτει ως προτεραιότητα την αυτοάμυνα και τη στρατηγική αποτροπή, αναφέροντας χαρακτηριστικά: «...As Europeans we must take greater responsibility for our security. We must be ready and able to deter, respond to, and protect ourselves against external threats». Όμως αυτή η στοχοθεσία φαντάζει μη-ρεαλιστική όσο το θέμα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της ασφάλειας παραμένει στη σφαίρα των διαβουλεύσεων και όχι της εφαρμογής.

Πολλοί διεθνείς αναλυτές εντοπίζουν μία δυσθυμία των κρατών-μελών της ΕΕ να εφαρμόσουν σε πλήρη μορφή τα θεσμικά εργαλεία της Ένωσης για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις εξωτερικής πολιτικής που προκύπτουν, όπως π.χ. το μεταναστευτικό ζήτημα ή οι περιφερειακές συγκρούσεις. Μια Παγκόσμια Στρατηγική με επιχειρησιακές προεκτάσεις και ευρύ φάσμα πολιτικών και εργαλείων θα είναι σε θέση να κινητοποιήσει το σύνολο των οικονομικών, κοινωνικών και αμυντικών ικανοτήτων της Ένωσης και να προσπεράσει τα

³⁴ Tocci, N. (2017). Framing the EU's Global Strategy. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, pp.92-99.

όποια θεσμικά εμπόδια, για να διατηρηθεί η ασφάλεια και η σταθερότητα αρχικά στην Ευρωπαϊκή ήπειρο και εν συνεχεία στον κόσμο.

Συμπερασματικά, η Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ καλείται να απαντήσει σε μια σειρά ερωτήσεων που έχουν ξεκάθαρα εσωτερική κατεύθυνση και εξωτερικό αντίκτυπο. Είναι οι ευρωπαϊκοί θεσμοί και οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έτοιμες να αντιμετωπίσουν ένα περιβάλλον προκλήσεων? Μπορεί η ΕΕ να ανταπεξέλθει στην εσωτερική υπαρξιακή της κρίση? Υπάρχει διάθεση να συζητηθεί σοβαρά η κοινή Ευρωπαϊκή Άμυνα σε συλλογικό επίπεδο? Οι απαντήσεις σε αυτές τις ερωτήσεις θα καθορίσουν το αν η EUGS αποτελεί ένα ακόμη πολιτικό ευχολόγιο των Βρυξελλών ή πρόκειται για ένα θεσμικό κείμενο που θα αποτελέσει τη βάση για τη διαμόρφωση ενός στρατηγικού πλαισίου εξωτερικής πολιτικής με απώτερο σκοπό τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό για την αποτελεσματική αντιμετώπιση –σε κάθε επίπεδο και διάσταση- όλων των κρίσιμων περιφερειακών και παγκόσμιων προκλήσεων.

6. Βιβλιογραφία

Arteaga, F. (2017). European defence between the Global Strategy and its implementation. Working Paper 4/2017. Madrid: Elcano Royal Institute.

Auer, S. (2017). Ten Global Challenges to Europe's Foreign Policy - Concluding Remarks at the Dahrendorf Symposium 2016. *Global Policy*, 8, pp.106-108.

Biscop, S., Coelmont, J., Drent, M. and Zandee, D. (2015). European Strategy, European Defence, and the CSDP. Clingendael Report. [online] The Hague: Netherlands Institute of International Relations Clingendael. Available at:
<https://www.clingendael.org/sites/default/files/2016-02/European%20Strategy%2C%20European%20Defence%20and%20the%20CSDP.pdf>
[Accessed 3 Jun. 2017].

Briani, V., Marrone, A., Mölling, C. and Valasek, T. (2013). The development of a European defence technological and industrial base (EDTIB). Luxembourg: Directorate-General for External Policies of the Union / Policy Department.

Charalampous, M. (2010). FROM A EUROPEAN TO A COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY. IES Working Paper Series. Brussels: Institute for European Studies, VUB.

Conley, H. (2016). The Birth of a Global Strategy amid Deep Crisis. *The International Spectator*, [online] 51(3), pp.12-14. Available at:
<http://dx.doi.org/10.1080/03932729.2016.1216766> [Accessed 5 Sep. 2017].

Council conclusions on culture in the EU's external relations with a focus on culture in development cooperation - Council conclusions (24 November 2015). (2015). CULT 85, RELEX 957, DEVGEN 235. [online] Brussels: Council of the European Union. Available at:

<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14443-2015-INIT/en/pdf> [Accessed 30 Jun. 2017].

Directorate-General for Research and Innovation / Directorate A – Policy Development & Coordination / Unit A.1 – Internal & External communication (2014). HORIZON 2020 in brief - The EU Framework Programme for Research & Innovation. Research and Innovation. [online] Brussels: EUROPEAN COMMISSION. Available at: <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/news/horizon-2020-brief-eu-framework-programme-research-innovation> [Accessed 18 Jul. 2017].

Eda.europa.eu. (2017). Capability Development Plan. [online] Available at: <https://www.eda.europa.eu/what-we-do/our-current-priorities/capability-development-plan> [Accessed 28 Jul. 2017].

EEAS - European External Action Service. (2016). Shaping of a Common Security and Defence Policy - EEAS - European External Action Service - European Commission. [online] Available at: https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5388/shaping-of-a-common-security-and-defence-policy_en [Accessed 2 Aug. 2017].

EEAS Stratégie globale. (2017). EU Global Strategy will be crucial for preserving European way of life in age of power shifts - EEAS Stratégie globale - European Commission. [online] Available at: <https://europa.eu/globalstrategy/fr/node/75> [Accessed 11 Jul. 2017].

EPSC - European Political Strategy Center (2015). In Defence of Europe: Defence Integration as a Response to Europe's Strategic Moment. EPSC Strategic Notes - Issue 4 / 2015. [online] Brussels: European Commission. Available at: https://ec.europa.eu/epsc/sites/epsc/files/strategic_note_issue_4_en.pdf [Accessed 13 Aug. 2017].

EU Global Strategy. (2017). Report on the implementation of the European Security Strategy - Providing Security in a Changing World - EU Global Strategy - European Commission. [online] Available at: <https://europa.eu/globalstrategy/en/report-implementation-european-security-strategy-providing-security-changing-world> [Accessed 9 Aug. 2017].

Europarl.europa.eu. (2017). Common Security and Defence Policy | EU fact sheets | European Parliament. [online] Available at: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.1.2.html [Accessed 22 Apr. 2017].

EUROPEAN COUNCIL (2013). Part I paragraphs 1-22 of the European Council conclusions (already adopted).. [online] Brussels. Available at: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/140214.pdf [Accessed 28 Jul. 2017].

Frontini, A. (2017). The EU Global Strategy for Foreign and Security Policy: A Short Guide for the Perplexed. [online] Ispionline.it. Available at: <http://www.ispionline.it/it/pubblicazione/eu-global-strategy-foreign-and-security-policy-short-guide-perplexed-15441> [Accessed 25 Aug. 2017].

Grand, C. (2016). The European Union Global Strategy: Good Ambitions and Harsh Realities. *The International Spectator*, [online] 51(3), pp.19-21. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/03932729.2016.1218684> [Accessed 3 Aug. 2017].

Hollis, S. (2010). The necessity of protection: Transgovernmental networks and EU security governance. *Cooperation and Conflict*, [online] 45(3), pp.312-330. Available at: <http://www.societalsecurity.eu/uploads/312-330%20CAC-378071.pdf> [Accessed 8 Aug. 2017].

Hong, Z. (2016). The EU Global Strategy after Brexit – A Chinese View. *The International Spectator*, [online] 51(3), pp.52-54. Available at:
<http://dx.doi.org/10.1080/03932729.2016.1217642> [Accessed 5 Sep. 2017].

Juncos, A. (2016). Resilience as the new EU foreign policy paradigm: a pragmatist turn?. *European Security*, [online] 26(1), pp.1-18. Available at:
<http://dx.doi.org/10.1080/09662839.2016.1247809> [Accessed 26 Aug. 2017].

Kaunert, C. and Zwolski, K. (2013). *The EU as a global security actor*. 1st ed. Basingstoke [etc.]: Palgrave Macmillan.

Keohane, D. and Valasek, T. (2008). Willing and able? EU defence in 2020. *EU2020 Essay*. [online] London: Centre for European Reform. Available at:
https://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2011/e_2020_844-1362.pdf [Accessed 22 Apr. 2017].

Kodmani-Darwish, B. (2016). The EU Should Promote Democracy in its Backyard or Face Long-term Insecurity. *The International Spectator*, [online] 51(3), pp.27-29. Available at:
<http://dx.doi.org/10.1080/03932729.2016.1220050> [Accessed 15 Jul. 2017].

Mälksoo, M. (2016). From the ESS to the EU Global Strategy: external policy, internal purpose. *Contemporary Security Policy*, [online] 37(3), pp.374-388. Available at:
<http://dx.doi.org/10.1080/13523260.2016.1238245> [Accessed 10 Jul. 2017].

Marrone, A., Pirozzi, N. and Sartori, P. (2017). *PESCO: An Ace in the Hand for European Defence*. *EU60: Re-Founding Europe. The Responsibility to Propose*. [online] Rome: Istituto Affari Internazionali (IAI). Available at: http://www.iai.it/sites/default/files/eu60_9.pdf [Accessed 21 Jun. 2017].

NATO. (1998). "A European Security and Defence Identity within NATO" Remarks. [online] Available at: http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_26119.htm?selectedLocale=en [Accessed 22 Jul. 2017].

Tocci, N. (2017). Framing the EU's Global Strategy. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, pp.92-99.

Smith, M. (2016). Implementing the Global Strategy where it matters most: the EU's credibility deficit and the European neighbourhood. *Contemporary Security Policy*, 37(3), pp.446-460.

Tardy, T. (2015). CSDP in action What contribution to international security?. Chaillot papers, No134. Paris: EU Institute for Security Studies, pp.17-25.

THESSALONIKI EUROPEAN COUNCIL 19 AND 20 JUNE 2003 - PRESIDENCY CONCLUSIONS. (2003). POLGEN 55 - 11638/03. [online] Brussels: Council of the European Union. Available at: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11638-2003-INIT/en/pdf> [Accessed 11 Aug. 2017].

Headline Goal 2010. (2004). In: Headline Goal 2010. [online] Brussels: COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, 6309/04, COSDP71. Available at: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6309-2004-INIT/en/pdf> [Accessed 12 Aug. 2017].

Zwitter, A. and Kettle, L. (2015). Prognosis and Strategic Planning for European Foreign and Security Policy. Working Paper 82 / July 2015. [online] Wien: Austrian Institute for International Affairs (oiip), pp.16-18. Available at:

http://www.oiip.ac.at/fileadmin/Unterlagen/Dateien/Publikationen/Arbeitspapiere/AP_82_Global_Strategy_Choices.pdf [Accessed 19 Aug. 2017].

